

Informația despre lucrătorii de azi ai bibliotecii este prezentată în capitolul “*Personalul Bibliotecii astăzi*”: studii, experiență profesională, lucrări publicate, specializări, reciclări, participări la foruri științifice, mențiuni, cunoașterea limbilor străine, personalia.

Cel mai impunător capitol, este cel bibliografic ce conține informație despre publicațiile editate de Bibliotecă: bibliografii, biobibliografii, materiale metodice, materiale promoționale, articole semnate de lucrătorii bibliotecii, în care este oglindită experiența lor de muncă, referințe despre bibliotecă și bibliotecarii ei.

Pe parcursul a 60 de ani, Biblioteca a fost vizitată de mai multe personalități (colegi, cititori, savanți, diplomați...), care au găsit necesar să aprecieze considerabilul prinos zilnic, scriind cuvinte frumoase despre activitatea colaboratorilor ei (a se vedea, în acest sens, capitolul “*Biblioteca văzută și apreciată de vizitatori, colegi, beneficiari*”).

Indexul de nume de la finele bibliografiei are menirea de a înlesni utilizarea ei.

Colectivul Bibliotecii universitare bălțene este sigur de viitorul instituției, urmînd să realizeze noi împliniri.

Arta cărții

Larisa ROȘCA,
șef Serviciu Literatură în Limbi Străine

Lilia MELNIC,
bibliotecar superior

*„Cărțile sunt moștenirea pe care
un mare geniu o lasă omenirii și care
sunt transmise din generație în generație
ca dar pentru urmașii, care nu s-au născut încă”*

Addison, J.

The book joins the thought and the word, the science and the art, the spiritual life of an individual and the whole society. Problems of ideology, aesthetics and information are treated in the book. Books have their history. All the civilizations that studied the writing gave characteristic forms to their "books". The study that you are reading now reveals the history of some books placed in the special collection of the library. You have the possibility to find out about the art of ornamenting them in different centuries in order to make them more attractive and to give them a longer life.

Studiul nostru despre arta cărții este completat cu exemple de carte din fondul rar al Bibliotecii Științifice și însoțit de o expoziție bibliofilă ce se vrea o punte peste vremuri.

Cartea este un fenomen social complicat. În ea se îmbină gândirea și cuvântul, știința și arta, viața spirituală a unui individ și a întregii societăți. De carte sunt legate probleme de ideologie, estetică, informare. Ea are istoria sa, problemele sale. Cartea conține o lume imensă de bogății spirituale ale umanității. Ea este nu numai produsul ci și instrumentul muncii intelectuale.

Originile cărții se pierd în negura vremii, fiind strâns legate de originile scrisului. Toate civilizațiile care au cunoscut scrisul au dat forme particulare "cărților" lor. În Orientul antic se scria pe tăblițe de ceramică, iar în Egiptul, Grecia și Roma aceleași epoci, mai cu seamă pe foi de papirus. Începând cu secolul al II-lea, atât în Orient cât și în Occident, se răspândește scrisul pe suluri de pergament, numite rotuluși, care înlocuiesc treptat papirusul și tăblițele de ceramică. Prima carte care avea forma cărții de azi e Codexul, cu foile de papirus sau de pergament, prinse între scoarțe de lemn frumos sculptate sau învelite în piele, împodobite cu nituri și pietre scumpe. Unele cărți aveau prinse de copertă niște lacăte care se încuiau.

De prin secolul al XI-lea, pergamentului i se substituie tot mai mult hârtia, adusă inițial în Europa din țările Orientului. Ulterior, Europa însăși va produce bogate sortimente de hârtie. Multe veacuri însă, paralel cu hârtia, pergamentul a continuat să constituie prestigiosul suport al unor sumptuoase manuscrise.

Numai apariția hîrtiei și a tiparului au declanșat revoluția cărții. Perioada în care forma cărții a evoluat de la manuscris la tiparniță, a

durat jumătate de veac. Tipăriturile din acea perioadă sunt incunabulile cu copertile din lemn, îmbrăcate în piele, unele cu ornamente încrestate cu cuțitul în pielea copertii cu motive ale stilului gotic târziu, mai rar figuri sau scene.

Încă de la apariția lor, cărțile caligrafiate pe foi de pergament sau de hârtie, erau frecvent împodobite cu diverse elemente decorative – litere ornate, viniete, chenare, frontispicii, reprezentări simbolice și figurative, monocrome sau policrome - cunoscute, sub numele de *miniaturi*, termen derivat din denumirea oxidului roșu de plumb, numit *miniu*, folosit inițial la executarea acestor decorații. Deși ulterior s-au utilizat în acest scop și alte substanțe colorante, ornamentele respective au continuat să se numească miniaturi, înțelesul noțiunii s-a restrângându-se cu vremea numai la sfera ilustrațiilor figurative ale manuscriselor, extinzându-se apoi asupra tuturor reprezentărilor figurative de mici dimensiuni, indiferent de tehnica lor. Nicolae Iorga a constatat că *miniatura* constituie *una dintre manifestările cele mai splendide ale sufletului evului mediu*.

Evul mediu a fost epoca de aur a miniaturii. Decorul esențial era alcătuit din litere ornate la care se adăugau frontispicii, chenare și compoziții figurative, reduse la dimensiunile unei viniete, alăturate inițialei, sau ocupând întreaga pagină.

Un exemplu de manuscris cu miniaturi este *Житие Александра Невского* (Viața lui A. Nevski), Leningrad, Ed. Avrora, 1990. Fiind perfectat într-un singur exemplar, el nu putea fi accesibil publicului larg, datorită ediției facsimile această lacună, caracteristică manuscriselor a fost compensată. La ilustrarea miniaturilor au participat mai mulți pictori. Amplasarea unor figuri și grupuri în aceste compoziții de la stînga la dreapta, de sus în jos e specific pentru majoritatea ilustratelor manuscrisului.

Слово о плъку Игоревъ (Cîntecul despre oastea lui Igor), editura Academia, 1934, este ilustrată în stil paleh de maestrul artei decorative, unul din inițiatorii miniaturii paleh Ivan Golicov. El este autorul nu numai a miniaturilor, ci și a frontispiciilor, vinietelor finale, letrinelor, a textului, care a fost scris în stilul slavon. Tot în interpretarea lui Ivan Golicov

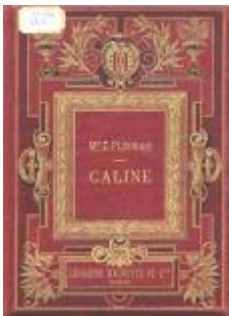

este prezentată coperta și titlul poemei epice, ce oferă operei o expresivitate și festivitate deosebită. Miniatura lui Ivan Golikov este o sărbătoare a culorilor - simbol.

Pe parcursul secolelor s-a diversificat atât tehnic cât și din punct de vedere al materialelor folosite, în conformitate cu rigorile curentelor ce s-au manifestat în artă. Stilul gotic este succedat de stilul renascentist de obârșie italiană, unde ia amploare legătura de lux. Se aurea coperta, pe îmbrăcămintea de piele se ornau plăci de aur cu diferite motive. A apărut marochinul și saftianul, cartonul care a înlocuit lemnul. În 1798, germanul **Aloys Senefelder** a inventat litografia, utilizând principiul tipăririi plate, or, pînă atunci, se utilizau tehnici de gravură prin scobire sau în relief. Litografie provine de la cuvîntul grec *lithos* - *piatră*, pe care era executat desenul. Autorizînd un traseu mai liber, mai rapid, mai fin, mai nu-anțat ea cunoaște un mare succes în epoca romantică. Gravura în lemn i-a amploare în anii 1830, fiind utilizată pentru ornarea cărților, vinietelor, frontispiciilor, inițialelor.

Din fondul rar al Bibliotecii Universitare bălțene evidențiem cărțile

lui **Zenaïde Fleuriot**, *Grand coeur*, 1903, *Caline*, 1896 *Mandarine*, 1907, toate editate la Paris, la Libraria Hachette, cu legătura de carton acoperită cu percalină roșie, cu motive aurite, conținînd placa editorului. Opere ilustrate cu gravuri desenate pe lemn de C. Delort. Marea varietate de legături de pe decor le-am putea clasifica în felul următor: **casetat* - ce reproduce acelaș motiv ornamental, cu inspirație clasică; **decor presărat* - pe a cărei suprafață

figurează blazonul sau monograma repetată a cărții; **antrelacuri* - o împletitură continuă de linii curbe sau frînte; **catedral* - decor compus din elemente arhitectonice ale bisericilor medievale; **dantelat* - chenar dantelat cu colțurile orientate spre centru; **zăbrelit* - cu decor inspirat din arta porților din aliaj forjat; **grotesc* - motivul ornamental se repetă pe întreaga suprafață a cotorului cărții cu excepția spațiului pentru titlu (figuri ciudate, fantastice); **evantai* -

decor din elemente plasate în colțurile chenarului, sau în formă de rozetă în mijlocul copertei; *cu camee - compoziție în relief plasată în centru, într-un cartuș oval, amintind o camee; *vorbitoare / simbolice - reproduc subiectul cărții prin imagini gravate.

Arta lui **Gustave Dore** este realizată într-un registru foarte diferit. Dotat cu un mare spirit de observație și imaginație, el a debutat foarte de timpuriu. Utilizează noi tehnici de gravură în lemn - "lemn colorat", obținând de la gravorii săi nuanțe și contraste de calitate. Stilul său este marcat de prezentarea unor detalii de un realism nemaipomenit. El este considerat ca cel mai mare ilustrator al operei lui Dante. În colecția BȘU Bălți se conține un **Dante Aligheri, *L'Enfer***, o traducere în franceză de Pier-Angelo Fiorentino, acompaniată de textul italian, Paris, Librairie de Hachette et C-ie, 1868, in folio, demi - basane chagrinee (semi piele fină de capră), **Джон Мильтон, Потерянный и возвращенный рай (*Paradisul pierdut și regăsit*) = *Paradise lost and paradise regained***, cu 50 de desene interpretate de G. Dore, o traducere din engleză cu text paralel în limba rusă, editată la St. Petersburg, coperta și cotorul înfrumusețate cu ornament, imprimare color și aurită.

Alături de gravurile din lemn erau utilizate și gravuri în oțel **Moliere, *Oeuvres completes***, Paris, librăria Garnier Freres, ornată cu viniete gravate în oțel după desenele lui **G. Staal**.

Gravura în cupru a apărut la fel de timpuriu, mai târziu a apărut gravura în acva forte, care se folosește și azi în ilustrarea de carte.

Vă propunem atenției câteva cărți din fondul rar al BȘU Bălți, toate editate de unul din cei mai mari editori de carte rusă, magnat al cărții din acea perioadă- Ivan Dimitrievici Sîtin: **Л.Толстой (L. Tolstoi), *Война и Миръ (Război și Pace) 1912; *Драматическія произведения 1914 (Lucrări dramatice); *Анна Каренина (Ana Karenina) 1914.*****

Toate în legătura din carton îmbrăcată în pânză vopsită în culoare neagră, numele autorului și titlul operei imprimate cu litere aurite, fiecare copertă ornată cu o placă din metal cu imprimări în relief ce reproduc subiectul cărții (ornamentare simbolică), bogate în ilustrații sau copii fotografii, color sau alb-negru, reprezentînd scene din spectacole cu acelaș titlu, fiecare cu o foaie de protecție cu text explicativ.

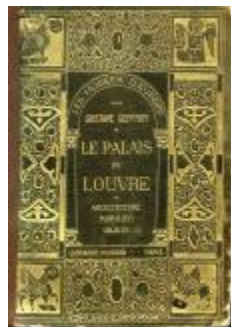
Fotografia a constituit pentru gravori o sursă abundentă de inspirație, dar ea nu-și găsește la începuturi utilizarea în ilustrarea cărții, fiind necesară hîrtie specială. O ediție bilingvă, rusă și franceză, în prefața căreia este menționat că această ediție prezintă o metodă absolut nouă în ilustrarea uneia din cele mai mari creații ale literaturii ruse *Иллюстрации къ Запискамъ сумашедшаго (Ilustrații la notițele unui bufon) Н. В. Гоголь, 1883, Ст.-Петербургъ*. Fotografiile sunt interpretate de fotograful Academiei Imperiale de Arte, Constantin Șapiro. Coperta e din carton, îmbrăcată în pînză fină de mătase, părțile laterale ale cărții aurite.

În perioada romantismului, cartea își schimbă vestimentația. Multe continuă să fie legate într-o copertă de hîrtie, uneori colorată. Se renunță la coperta de piele, care era foarte scumpă, păstrînd o copertă mixtă din piele și carton. Într-o interpretare originală deținem cartea într-o legătură de carton cu coperta mixtă din percalină și piele cu imprimări florale, aurite *Вселенная и человекчество (Universul și omenirea), 1904, С.-Петербургъ*. Este o traducere din germană a cărții renumitului învățat Hans Kramer sub redacția profesorului A. S. Doghel. Textul e bogat ilustrat, susținut de planșe suplimentare color și alb - negru, copii de pînze, de fotografii, scheme privind universul și omenirea.

Două cărți din seria *Muzeele Europei*, ambele editate la Paris, Librăria Nilsson la începutul secolului XIX, a criticului de artă cu mare pătrundere și clarviziune: **Gustave Geffroy, Versailles** - titlu încadrat în ornamente tipografice și frontispiciu cu lugeri de aur, fructe de ananas, cu un mascheron central gravat de Rene Binet.

Le Palais du Louvre, cu cartonaj original al editorului, cu inscripții aurite. Poarta cărții reprezintă *Chelia evanghelistului* (veche comoară a călugărului Saint-Denis). Ornamentul final

este prezentat prin vaza antică a lui Porfire.

Adesea felul de interpretare a legăturii, decorul, pot ajuta la datarea exactă și la stabilirea provenienței unui volum.

Ediția facsimile a minunatului manuscris consacrat monumentului cul-turii poetice, poemei ce reunește arta cărții cu arta ilustrării în stilul barocco rus este cartea **Книга любви знак в честен брак Париян Истомин**. Carte adusă în dar lui Petru I și Eudochia Lopuhina cu ocazia căsătoriei. Coperta este din carton presat îmbrăcată în pînză de mătase cu ornament aurit în formă de panglici. Lucrarea arată ca o ghirlandă festivă din embleme.

Autorul, cu ajutorul emblemelor, a găsit modalitatea simbolico-alegorică de a se exprima. Tipul clasic al emblemei prezintă o triadă: deviză, imagine și poezie. Seria de triade din această carte e supusă unei teme, formînd o poemă.

Un maestuos monument al culturii române este **Biblia de la București, 1688**. Coperta din carton, acoperită cu piele neagră, cu ornament fitomorf. În frontispiciu lugeri voluptuoși, răsucindu-se, ocupă tot centrul cu inflorescențe de bujor, floarea soarelui, alături de fructe de rodie. Ea a fost tipărită prima dată în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, domnul Țării Românești. În colecția Bibliotecii este prezent exemplarul retipărit în facsimil, în 1997 la București. Atenția este atrasă de eleganța literei, acuratețea dispunerii textului în pagină, de grațioasele inițiale.

În zilele noastre legătura, de cele mai multe ori comercială, este fabricată din carton cu fața lucioasă și viu colorată, mai rar din piele naturală, sau substituent, uneori cu supracopertă ce contribuie la afirmarea estetică a cărții.

Cartea **Кэлэторииле луй Гулливер, Жонатан Свифт**, (Călătoria lui Gulliver, J. Swift), editată în 1980 la Chișinău, la Literatura artistică, este o ediție bibliofilă, cu coperta îmbrăcată în piele bej, cu imprimare aurită, central monograma repetată a autorului cărții (decor presărat), garnitura literară și imprimarea sunt interpretate în offset, cele 14 gravuri autografe sunt tipărite pe plăci de aramă în atelierul graficianului Ilie Bogdesco.

Un alt model de interpretare a cărții moderne e cartea **Strigăt către tine** de Grigore Vieru, Ch. Litera, B. Litera Int., 2000. Coperta e din carton cu fața lucioasă, albă, presărată din abundență cu frunze de

laur aurite. Pe suprafața de jos a cărții și pe cotor figurează blazonul *Bibliotecii de aur*, din care face parte această carte cu nr.200.

Cartea ***Fables de La Fontaine***, cu text integral, editată în 1993 în Slovenia la editura Ars Mundi, coperta din carton cu fața lucioasă ornată cu ilustrația fabulei *Lupul păstor la oi*, cotorul din piele de culoarea verde ce poartă imprimarea aurită a numelui Gustave Dore, autorul celor 320 ilustrații - gravuri în plină foaie, viniete, ornamente finale, reprezentînd subiecte ale fabulei.

Caligramă este un text poetic, dispunerea tipografică a căruia urmărește reprezentarea grafică a simbolurilor sau sugestiilor dintr-o poezie. **Guillaume Apollinaire *Calligrames***, 1955. Coperta din hîrtie velină, albă, decorată cu una din caligramele în culori a lui G. Apollinaire, în frontispiciu reproducția unui desen de Pablo Picasso, gravat pe lemn de R. Jaudon. Poeme-imagini și poeme desene, sursele unui lirism vizual rar utilizat pînă aunci. Sintezele picturale permit să citești dintr-o privire ansamblul unui poem. Această ediție este revăzută și redactată după documente originale, îmbogățită cu numeroase reproducții ale caligramelor manuscrise, prezentate și adnotate de Michel Decaudin. Ediția a fost limitată la 8000 de exemplare, rezervate abonaților *Clubului celei mai bune Cărți*. Cartea de față poartă nr. 2552.

Călătorind prin timp, am descoperit farmecul, frumusețea captivantă a modului de înfrumusețare cu decoruri spectaculoase a cărții în diferite epoci. Cartea tipărită cu ilustrate este tot odată un obiect, care îți poți simți odoarea hărții și legăturii. Imprimarea este o artă. Avea perfectă dreptate **Victor Hugo** cînd spunea: ***Să descifrezi o carte, să te cufunzi în ea, să creezi, Ce Sărbătoare!***

